

Мілоцький О. Л.,

аспірант

Київського університету інтелектуальної власності та права

ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розкрито правові відносини та особливості організації виконавчого провадження як завершальної стадії процесу реалізації судових рішень та актів інших органів публічної влади. Виконавче провадження представлено як цілісну систему владно-правових, адміністративних і процедурних дій, спрямованих на забезпечення реального поновлення порушених прав, свобод чи законних інтересів громадян і юридичних осіб. Його зміст ґрунтується на принципах верховенства права, законності, обов'язковості виконання рішень, гласності, неупередженості, пропорційності та співмірності заходів примусу. Правові відносини у цій сфері мають державно-владний, процесуальний та організаційний характер, оскільки виникають між уповноваженими особами, стягувачами, боржниками, третіми особами, банківськими установами та іншими суб'єктами, що забезпечують виконання судових актів. Розкрито систему суб'єктів виконавчої діяльності, до якої належать державні та приватні виконавці, органи контролю, учасники виконавчих дій і допоміжні інституції. Висвітлено порядок організації виконавчих дій, визначено особливості відкриття, проведення та завершення виконавчого провадження, а також описано механізми винесення постанов, актів, вимог, повідомлень та інших процесуальних документів, що підлягають обов'язковій фіксації в автоматизованій системі обліку. Значну увагу приділено питанням контролю за дотриманням процесуальних норм, відповідальності виконавців, процедурі оскарження їхніх рішень, а також забезпеченню прав сторін виконавчого процесу. Описано функціонування системи у сучасних умовах, коли діють тимчасові обмеження на проведення окремих виконавчих дій, зупинення проваджень на територіях активних бойових дій, запроваджено механізми заміщення виконавців, зміну виконавчих округів і забезпечення стабільності роботи органів примусового виконання. Вказано, що впровадження електронних технологій, використання кваліфікованого електронного підпису, створення єдиної автоматизованої бази даних, електронного документообігу та посилення контролю з боку уповноважених органів сприяють підвищенню прозорості, ефективності й довіри до системи виконання рішень.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, автоматизована система, верховенство права, виконання рішень, виконавче провадження, державні виконавці, законність, контроль, нормативна база, правові відносини, приватні виконавці, публічне адміністрування, судова влада.

Milotskyi O. L. Legal relations and procedure for implementing enforcement proceedings in Ukraine

Abstract. The article analyzes the legal relations and organizational features of enforcement proceedings as the final stage of implementing court decisions and acts of other public authorities. Enforcement proceedings are presented as a coherent system of authoritative, administrative, and procedural actions aimed at ensuring the actual restoration of violated rights, freedoms, or legitimate interests of individuals and legal entities. Their content is based on the principles of the rule of law, legality, mandatory execution of decisions, transparency, impartiality, proportionality, and balance of enforcement measures. Legal relations in this sphere have a state-authoritative, procedural, and organizational nature, as they arise between authorized persons, claimants, debtors, third parties, banking institutions, and other entities involved in the implementation of judicial acts. The system of enforcement subjects is described, including state and private bailiffs, supervisory authorities, participants in enforcement actions, and auxiliary institutions. The article outlines the procedure for organizing enforcement actions, the stages of initiating, conducting, and completing enforcement proceedings, and the mechanisms for issuing rulings, acts, demands, notifications, and other procedural documents that must be recorded in the automated accounting system. Particular attention is paid to compliance control with procedural norms, the liability of bailiffs, the procedure for appealing their decisions, and the protection of the parties' rights during enforcement. The functioning of the system under current conditions is characterized, including temporary restrictions on enforcement actions, suspension of proceedings in areas of active hostilities, substitution mechanisms for bailiffs, changes of enforcement districts, and ensuring the stability of enforcement bodies. It is emphasized that the introduction of electronic technologies, the use of qualified

electronic signatures, the creation of a unified automated database, electronic document management, and strengthened supervision by competent authorities contribute to greater transparency, efficiency, and public trust in the enforcement system.

Key words: *administrative and legal principles, automated system, control, court power, enforcement proceedings, enforcement of decisions, government bailiffs, legality, legal relations, normative framework, private bailiffs, public administration, rule of law.*

Вступ. Виконавче провадження посідає особливе місце в системі національного права, оскільки воно є завершальною стадією судового процесу, що забезпечує фактичне втілення рішень судів та інших органів публічної влади. Саме на цьому етапі реалізується практична сторона принципу верховенства права, коли ухвалені рішення переходить із площини правових приписів у сферу реальних правовідносин. Ефективність виконавчого провадження визначає рівень дієвості правосуддя, авторитет судової влади та ступінь довіри громадян до держави як гаранта їхніх прав і свобод. Водночас воно є не лише процедурною, а й соціально-правовою категорією, що відображає взаємодію публічного інтересу та приватних прав суб'єктів.

Сучасна система виконавчого провадження в Україні ґрунтується на поєднанні діяльності державних і приватних виконавців, які разом формують змішану модель примусового виконання судових рішень. Такий підхід відповідає європейській практиці, спрямованій на підвищення ефективності, оперативності та неупередженості виконання рішень. Організаційна структура виконавчих органів, їхні повноваження, порядок винесення постанов і актів, а також автоматизований облік усіх процесуальних дій свідчать про поступове наближення української системи до стандартів правової держави. Значення цього інституту виходить далеко за межі правозастосування, адже він забезпечує дієвість судових механізмів захисту прав і зміцнює правопорядок у державі.

Виконавче провадження характеризується комплексною правовою природою, що поєднує адміністративно-правові, цивільно-процесуальні та організаційні елементи. Його правові відносини мають владно-процесуальний характер і виникають між уповноваженими особами, боржниками, стягувачами, банківськими установами та іншими суб'єктами, які беруть участь у виконанні судових актів. Саме

через ці відносини реалізуються конституційні гарантії справедливого суду, обов'язковості рішень та їхнього належного виконання. Розвиток механізмів електронного документообігу, автоматизованих систем обліку, а також упровадження цифрових технологій свідчать про модернізацію виконавчої системи відповідно до принципів прозорості, відкритості та підзвітності.

Проблематика виконавчого провадження залишається однією з найскладніших у вітчизняному правозастосуванні. Попри суттєве оновлення законодавства, на практиці зберігаються труднощі, пов'язані із затягуванням строків виконання рішень, низькою результативністю примусових заходів, переваженістю виконавців і недостатньою координацією між органами державної влади. Додаткові виклики створюють воєнні умови, що зумовлюють зупинення окремих виконавчих дій, обмеження доступу до автоматизованих систем і тимчасову неможливість виконання рішень на певних територіях. У цих умовах виникає потреба у вдосконаленні правового регулювання, посиленні контролю, розвитку професійної компетентності виконавців та запровадженні інноваційних механізмів управління процесом виконання рішень.

Важливою тенденцією є поступова цифровізація виконавчого провадження, що включає застосування електронного документообігу, кваліфікованого електронного підпису, дистанційних комунікацій і єдиних інформаційних баз даних. Це забезпечує не лише підвищення ефективності, а й захист прав учасників процесу, запобігає корупційним проявам і сприяє формуванню довіри суспільства до системи правосуддя. Крім того, впровадження електронних механізмів контролю відповідає сучасним вимогам європейського правового простору, у якому прозорість виконавчих процедур є однією з ключових умов верховенства права.

Актуальність теми зумовлена тим, що належне функціонування виконавчого провадження безпосередньо впливає на рівень правової стабільності, захист прав і свобод громадян, а також зміцнення довіри до держави як гаранта справедливості. У сучасних умовах, зокрема в період воєнного стану, забезпечення безперервності виконання судових рішень є критично важливим для підтримання правопорядку та утвердження принципу верховенства права. Виконавче провадження виступає не лише технічною процедурою, а й індикатором зрілості правової системи, здатності держави забезпечити дієвість своїх рішень і реальний захист прав людини. Саме тому його вдосконалення та стабільне функціонування становлять одну з найважливіших проблем сучасного правового розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Показується, що проблематику принципів правового регулювання виконавчого провадження досліджували В. Галунько, Х. Гнот, Н. Грабар, С. Даніелян, В. Дьордйай, Т. Мінка, О. Мельник, А. Педан, Н. Сергієнко, О. Уварова, І. Француз, Я. Фенич, Є. Шиман та інші. Аналізують як теоретичні засади, так і практичні засоби реалізації принципів у сфері примусового виконання судових рішень. Ці вчені звертають увагу на роль принципів як засобів балансування між ефективністю державного примусу й гарантіями прав людини, виокремлюючи співмірність, пропорційність та гласність як пріоритетні напрями розвитку виконавчого процесу.

Мета статті є на основі теорії права, доктринальних положень правових наук та аналізу чинного законодавства України розкрити правові відносини та порядок здійснення виконавчого провадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. За визначенням, наведеним у юридичному глосарії компанії Cobrief (США), правові відносини означаються, як юридично визнаний зв'язок або взаємодію між двома чи більше сторонами, що виникає на підставі договору, угоди або іншого юридичного обов'язку. Такі відносини створюють взаємні права та обов'язки, забезпечуючи правову основу для виконання зобов'язань і врегулювання спорів. Вони

можуть існувати між фізичними особами, підприємствами або іншими юридичними утвореннями, охоплюючи трудові, договірні чи комерційні зв'язки. Юридичні відносини відіграють ключову роль у забезпеченні законності взаємодії сторін, визначенні відповідальності та захисті їхніх прав. Вони становлять основу правопорядку у сфері цивільного та комерційного обігу [1].

В теорії вітчизняного права правові відносини розкриваються як врегульована норма права форма суспільних зв'язків, у межах якої суб'єкти реалізують свої права та обов'язки. Такі відносини виникають лише за наявності правових норм і юридичних фактів, що зумовлюють їх появу, зміну або припинення. Вони мають індивідуалізований характер, оскільки відображають конкретний зв'язок між певними суб'єктами щодо конкретного об'єкта. Сутність правовідносин полягає у взаємному поєднанні суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, що створюють юридичну модель поведінки учасників. Підкреслюється, що правовідносини можуть бути матеріальними або процесуальними залежно від змісту та характеру регульованих норм. Вони також поділяються на постійні, тимчасові й одномоментні за тривалістю дії. Структуру правовідносин утворюють три основні елементи: суб'єкти, об'єкти й юридичні факти. Отже, правові відносини виступають фундаментальним механізмом реалізації норм права, через який відбувається правове регулювання суспільних процесів [2, С. 231-233].

В адміністративному праві значення принципу верховенства права для регулювання адміністративно-правових відносин, що виступає засадничою гарантією узгодженості всієї правової системи. Його сутність полягає в пріоритеті Конституції України над усіма іншими нормативно-правовими актами, що забезпечує підпорядкованість законодавства принципам права і захист прав людини. Верховенство права визначає діяльність адміністративних органів і судів, зобов'язуючи їх забезпечувати реалізацію прав людини навіть у випадках прогалин або суперечностей у законодавстві. Застосування цього принципу гарантує можливість звернення до

суду безпосередньо на підставі Конституції чи норм природного права. Крім того, важливою складовою є використання практики Європейського суду з прав людини як джерела права, що сприяє формуванню справедливості у сфері адміністративно-правових відносин. Отже, принцип верховенства права забезпечує баланс між захистом приватних прав і реалізацією публічного інтересу, визначаючи право як найвищу соціальну цінність [3, С. 52-53].

Отже, правові відносини, як свідчить зарубіжне та вітчизняне праворозуміння, є юридично врегульованим зв'язком між суб'єктами, що виникає на підставі правових норм, договорів або інших юридичних фактів і визначає їхні взаємні права та обов'язки. У межах теорії права вони виступають формою реалізації норм, спрямованою на забезпечення правопорядку та правомірної поведінки учасників суспільних відносин. В адміністративному праві ключове значення має принцип верховенства права, який гарантує пріоритет Конституції України, забезпечення прав людини та узгодженість усієї правової системи.

На доктринальному рівні О. Мельник правові відносини розглядаються як врегульовані нормами права суспільні зв'язки, що виникають у процесі здійснення судової влади та відображають взаємодію суб'єктів у межах конституційно визначених повноважень. Підкреслюється, що такі відносини посідають центральне місце в системі права, адже забезпечують практичну реалізацію юридичних норм і принципу законності. Їхня сутність полягає у взаємозв'язку суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, спрямованих на досягнення конкретного правового результату. Вказується, що правові відносини в судовій сфері мають державно-владний характер, оскільки виникають між органами судової влади, громадянами, юридичними особами та іншими суб'єктами у зв'язку з реалізацією функцій правосуддя. Вони визначають порядок взаємодії між судами, державними інституціями та учасниками судового процесу. Наголошується на динамічності цього явища, оскільки поняття правових відносин змінюється разом із розвитком правової системи та судової практики. Узагальнюється, що пра-

вові відносини є формою правового життя, у якій право набуває реального змісту через практичну діяльність судових органів [4].

А. Педан проаналізував сутність правових відносин, що виникають у процесі примусового виконання судових рішень, та окреслено порядок їх здійснення. Визначається виконавче провадження як завершальну стадію судового процесу, що спрямована на реальне поновлення порушених прав і свобод, відновлення справедливості та досягнення позитивного результату для суспільства. Правові відносини у цій сфері характеризуються державно-владним і процесуальним змістом, адже виникають між уповноваженими органами та учасниками виконання рішень на основі норм матеріального і процесуального права. Підкреслюється, що ефективність таких відносин залежить від узгодженості адміністративних, цивільних і господарських норм, а також від дотримання конституційних принципів верховенства права. Водночас звертається увага на наявні проблеми затягування виконання, низький рівень правової культури та недостатню компетентність виконавців. Наголошується на необхідності вдосконалення законодавства, підвищення рівня контролю за діяльністю органів виконавчої служби та створення умов для повної реалізації судових рішень. Отже, виконавче провадження трактується як невід'ємна частина правової системи, що забезпечує практичне втілення судових актів і зміцнення правопорядку в державі [5].

В іншій своїй роботі А. Педан розкриває структуру та порядок реалізації правових відносин, що виникають у процесі примусового виконання судових і позасудових рішень. Визначаються такі відносини як систему взаємодії суб'єктів, наділених адміністративними правами й обов'язками, що врегульовані нормами виконавчого законодавства та спрямовані на забезпечення законності й ефективності виконання рішень. Зміст правових відносин у цій сфері становлять владно-виконавчі, процедурні й допоміжні зв'язки між державними, приватними виконавцями, боржниками, стягувачами та іншими учасниками. Детально здійснено класифікацію суб'єктів виконавчого провадження, виокремлюючи

органи, що організують, забезпечують і безпосередньо реалізують виконавчі дії, а також осіб, які надають допомогу у їх здійсненні. Значну увагу приділено правосуб'єктності сторін, яка включає їхні права та дієздатність, а також визначає межі їх поведінки у процесі примусового виконання. Наголошується на ролі публічної адміністрації, зокрема Міністерства юстиції та Державної виконавчої служби, у забезпеченні ефективного контролю за дотриманням виконавчих процедур. Підкреслюється, що вдосконалення правового регулювання та впровадження автоматизованих систем сприяє прозорості, гласності й дотриманню прав сторін у виконавчому процесі [6].

В. Дьордьяй та Я. Фенич розглянули трансформацію правових відносин і механізмів виконання судових рішень в умовах збройної агресії проти України. Підкреслюється, що повномасштабна війна зумовила тимчасове блокування діяльності державних і приватних виконавців через призупинення роботи автоматизованої системи виконавчого провадження, що фактично унеможливило здійснення виконавчих дій. Згодом, завдяки нормативним змінам, доступ до системи було частково відновлено, однак із низкою обмежень щодо територій, де ведуться бойові дії чи які тимчасово окуповані. Акцентується на порушенні прав стягувачів унаслідок відмов виконавців відкривати провадження через формальні підстави, попри те, що судова практика Верховного Суду зобов'язує органи виконавчої служби шукати майно боржника на всій території України. Доводиться, що такі обставини потребують вдосконалення правового регулювання, зокрема дозволу стягувачу обирати орган ДВС або приватного виконавця незалежно від місця реєстрації боржника. Окремо висвітлено питання збереження стабільності правовідносин у сфері стягнення аліментів, які залишилися незмінними навіть для військовослужбовців. Зазначається, що нормативні новели спрямовані на захист національних інтересів, проте породжують нові проблеми правозастосування, які потребують подальшого наукового осмислення. Підкреслюється, що ефективність виконавчого провадження у воєнний період залежить

від гнучкого поєднання норм законодавства та судової практики [7].

Н. Сергієнко проаналізувала галузеву природу та місце виконавчого законодавства в системі національного права. Доводиться, що правові норми, які регулюють організацію й порядок примусового виконання судових та інших рішень, формують комплексну галузь законодавства, оскільки містять приписи адміністративного, цивільного, господарського, митного та процесуального права. Особливу увагу приділено характеру правовідносин між виконавцями та іншими учасниками процесу, включно з недержавними суб'єктами (банками, організаторами торгів, нотаріусами), взаємодія з якими базується на договірних засадах. Підкреслюється, що імперативний і диспозитивний методи регулювання співіснують у межах виконавчого процесу, що відображає поєднання владних та цивільно-правових елементів. Розмежовується організаційний і процесуальний аспекти примусового виконання, зазначаючи, що нормативні акти регулюють обидва напрями одночасно. Обґрунтовано наявність вертикальної та горизонтальної структури виконавчого законодавства від Конституції до підзаконних актів Міністерства юстиції, які деталізують порядок проведення виконавчих дій. Наголошується, що сукупність цих норм становить самостійну комплексну галузь законодавства, спрямовану на забезпечення обов'язковості рішень судів та інших органів і гарантування реального захисту прав [8].

Отже, правові відносини у сфері виконавчого провадження становлять врегульовану нормами права систему суспільних зв'язків, що забезпечують практичну реалізацію судових рішень та інших актів органів влади. Вони характеризуються державно-владним і процесуальним змістом, оскільки виникають між уповноваженими органами, виконавцями та учасниками провадження на підставі норм матеріального й процесуального права. Такі відносини визначають порядок організації та здійснення примусового виконання, включаючи взаємодію державних і приватних виконавців, боржників, стягувачів та інших суб'єктів. Виконавче провадження виступає завершальною стадією судового процесу,

спрямованою на реальне поновлення порушених прав і відновлення справедливості. Ефективність цих відносин залежить від узгодженості міжгалузевих норм, дотримання принципу верховенства права, належного контролю та професійності виконавців. Нормативна основа виконавчого процесу охоплює організаційні та процедурні аспекти, які формують комплексну галузь законодавства, що поєднує адміністративно-правові, цивільно-правові та господарсько-правові елементи. У цілому правові відносини у виконавчому провадженні забезпечують ефективність правосуддя та зміцнення правопорядку в державі.

Виконавче провадження відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» є завершальною стадією судового провадження, що полягає у примусовому виконанні судових рішень та рішень інших органів. Його здійснення базується на засадах верховенства права, законності, обов'язковості виконання рішень, диспозитивності, справедливості, неупередженості, гласності та співмірності заходів примусового виконання. Примусове виконання покладається на органи державної виконавчої служби та приватних виконавців, правовий статус яких визначається законом. Виконання рішень проводиться на підставі виконавчих документів, що відповідають вимогам щодо форми, змісту та реквізитів. У випадках, передбачених законом, виконання рішень може здійснюватися іншими органами, зокрема податковими або казначейськими. Закон також передбачає можливість добровільного виконання рішень про стягнення періодичних платежів без примусу. Усі дії у виконавчому провадженні підлягають фіксуванню в автоматизованій системі виконавчого провадження, що забезпечує прозорість, контроль і зберігання інформації. Несанкціоноване втручання в цю систему тягне за собою відповідальність, установлену законом [9].

Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» визначає організаційно-правові засади діяльності державних і приватних виконавців у сфері примусового виконання рішень. Примусове

виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби та, у передбачених законом випадках, на приватних виконавців. Їхня діяльність ґрунтується на Конституції України, цьому Законі, міжнародних договорах і нормативно-правових актах, прийнятих на їх виконання. Завданням виконавців є своєчасне, повне й неупереджене виконання рішень, що забезпечується дотриманням принципів верховенства права, законності, незалежності, обов'язковості рішень, гласності та співмірності заходів. Державні виконавці діють від імені держави як представники влади та перебувають під її захистом. Незалежність виконавців гарантується особливим порядком фінансування, мотивації та прозорістю діяльності. Приватні виконавці діють як суб'єкти незалежної професійної діяльності, допуск до якої здійснюється через кваліфікаційну комісію після навчання, стажування та складання іспиту. Контроль за їх діяльністю, а також організаційне та методичне забезпечення здійснює Міністерство юстиції України [10].

Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5, визначає порядок організації виконання судових рішень і рішень інших органів, що підлягають примусовому виконанню відповідно до Закону України «Про виконавче провадження». Примусове виконання рішень здійснюють державні та приватні виконавці у межах визначених законом повноважень. Організаційна структура органів державної виконавчої служби включає Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, управління забезпечення примусового виконання рішень міжрегіональних управлінь та відповідні відділи. Визначено підвідомчість рішень залежно від статусу боржника та суми зобов'язання. Основною інформаційною базою є автоматизована система виконавчого провадження, що забезпечує реєстрацію та фіксацію виконавчих дій. Виконавець приймає рішення шляхом винесення постанов, актів, подань, вимог та інших процесуальних документів, оформлених у паперовій або електронній формі з накладенням кваліфікованого електронного під-

пису. Постанова містить визначені обов'язкові реквізити, включаючи вступну, мотивувальну та резолютивну частини, а також порядок і строк оскарження. Контроль за дотриманням вимог Інструкції забезпечується Міністерством юстиції України через систему державної виконавчої служби [11].

Закон України від 11 квітня 2023 року № 3048-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану» встановлює спеціальні правові механізми здійснення виконавчого провадження в умовах воєнного стану. Закон визначає, що планові та позапланові перевірки приватних виконавців не проводяться, крім перевірок для підтвердження факту здійснення діяльності. Установлено порядок заміщення тимчасово відсутніх приватних виконавців іншими, а також можливість зміни виконавчого округу у зв'язку з воєнними діями або окупацією територій. Передбачено, що Міністерство юстиції України може самостійно визначати виконавця, який здійснюватиме заміщення, у разі бездіяльності Ради приватних виконавців. Тимчасово зупинено виконавчі дії щодо боржників підприємств оборонно-промислового комплексу, військових частин, органів військового управління, а також заборонено відкриття проваджень на територіях, де ведуться бойові дії чи які тимчасово окуповані. Закон дозволяє фізичним і юридичним особам здійснювати обмежені видаткові операції з арештованих рахунків для забезпечення мінімальних життєвих потреб і виплати заробітної плати. Також припинено звернення стягнення на пенсії, стипендії та аналогічні доходи, крім випадків, визначених законом. Установлено право скасування процесуальних документів приватних виконавців у разі їх невідповідності законодавству, що забезпечує додатковий контроль за законністю примусового виконання рішень під час дії воєнного стану [12].

Отже, виконавче провадження є завершальною стадією судового процесу, спрямованою на забезпечення реального виконання рішень уповноваженими органами та особами. Його здійснення базується на засадах

верховенства права, законності, незалежності, гласності, неупередженості та співмірності застосованих заходів. Примусове виконання рішень покладається на державних і приватних виконавців, діяльність яких регулюється відповідними законами та підзаконними актами. Виконання проводиться на підставі виконавчих документів, оформлених у визначеній законом формі, а всі процесуальні дії фіксуються в автоматизованій системі виконавчого провадження. Організаційна структура державної виконавчої служби та процедура винесення процесуальних документів забезпечують контроль, прозорість і відповідальність виконавців. У період воєнного стану застосовуються спеціальні механізми зупинення окремих виконавчих дій, тимчасова заміна виконавців, обмеження щодо арештів коштів та дії рішень на окупованих територіях.

Висновки. Отже, виконавче провадження становить завершальну стадію судового процесу, у межах якої забезпечується фактичне виконання судових рішень та рішень інших органів. Його сутність полягає у переведенні приписів судових актів у площину реальних правовідносин, спрямованих на відновлення порушених прав, свобод чи законних інтересів. Ця діяльність має державно-владний характер, оскільки здійснюється уповноваженими органами та посадовими особами від імені держави. Вона поєднує адміністративно-правові, цивільно-процесуальні та організаційні елементи, що забезпечують цілісність механізму примусового виконання. Водночас виконавче провадження є формою реалізації принципу обов'язковості судового рішення, що має конституційне закріплення. Його належне здійснення є індикатором дієвості судової влади та довіри до правової системи держави. Саме тому виконавче провадження розглядається як практичний вияв верховенства права.

Система виконавчого провадження в Україні побудована на поєднанні діяльності державних і приватних виконавців, які разом утворюють змішану модель реалізації судових рішень. Державні виконавці діють від імені держави та мають владні повноваження, тоді як приватні виконавці є суб'єктами незалеж-

ної професійної діяльності. Вони наділені однаковими процесуальними правами, проте відрізняються за формою організації та підпорядкування. Держава здійснює контроль за їхньою діяльністю через Міністерство юстиції України, забезпечуючи баланс між автономією професії й дотриманням законності. Суб'єктами виконавчого провадження також виступають стягувач, боржник, треті особи, банки, організатори торгів і нотаріуси. Кожен із них реалізує визначений законом обсяг прав і обов'язків, що формує складну систему взаємодії у межах публічно-правових відносин.

Правове регулювання виконавчого провадження здійснюється на основі комплексної системи актів від Конституції до підзаконних наказів Міністерства юстиції. Центральне місце посідають закони, що визначають організацію органів примусового виконання, статус виконавців та порядок проведення виконавчих дій. Ці норми мають міжгалузевий характер, поєднуючи адміністративні, цивільно-процесуальні та господарські елементи. Основними принципами виступають верховенство права, законність, обов'язковість рішень, незалежність, гласність і співмірність заходів примусу. Реалізація цих засад забезпечує баланс між інтересами стягувача, боржника та держави. Нормативна база також гарантує прозорість процедур, право на оскарження дій виконавців та захист персональних даних сторін провадження.

Організація виконавчого провадження базується на системному підході, що включає підвідомчість справ, порядок відкриття, ведення та завершення провадження. Ключовим елементом є автоматизована система виконавчого провадження, яка фіксує всі процесуальні дії, забезпечує контроль, аналітику та запобігає зловживанням. Процедурна діяльність виконавця оформлюється постановами, актами, вимогами та іншими документами, що мають визначені законом реквізити. Контроль за дотриманням процедур здійснюється Міністерством юстиції через систему державної виконавчої служби. Ефективність організації залежить від професійної

підготовки виконавців, технологічного забезпечення та стабільності нормативного регулювання. Особливе значення має прозорість і можливість електронної комунікації сторін через автоматизовані сервіси, що відповідає сучасним вимогам електронного правосуддя.

В умовах воєнного стану держава запровадила спеціальні правові механізми для збереження стабільності виконавчої системи. Обмежено проведення перевірок приватних виконавців, упроваджено механізми заміщення тимчасово відсутніх осіб і можливість зміни виконавчого округу. Заборонено відкриття проваджень та здійснення виконавчих дій на окупованих і небезпечних територіях, зупинено стягнення з підприємств оборонно-промислового комплексу. Водночас дозволено мінімальні видаткові операції з арештованих рахунків для забезпечення життєво важливих потреб населення. Такі норми поєднують захист державних інтересів із гарантіями соціальної стабільності. Цей режим свідчить про гнучкість правової системи, яка адаптується до надзвичайних умов, зберігаючи при цьому базові принципи верховенства права та гуманізму.

У цілому виконавче провадження в Україні виступає важливою складовою механізмом реалізації правосуддя, що забезпечує реальне виконання судових рішень і підтримання правопорядку. Його правова природа поєднує ознаки публічного адміністрування, процесуальної діяльності та правозастосування. Система виконавчих органів і суб'єктів побудована на балансі між державною владою та приватною ініціативою, що підвищує ефективність і конкуренцію у сфері виконання рішень. Нормативна основа гарантує дотримання принципів законності, гласності, неупередженості та захисту прав усіх учасників провадження. Розвиток електронних систем, посилення контролю та правової культури сприяють прозорості процесу. У сучасних умовах, зокрема під час воєнного стану, виконавче провадження зберігає стабільність і правову визначеність, залишаючись ключовим інструментом забезпечення верховенства права в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Cobrief. (2025). "Legal relationship: Overview, definition, and example." URL: <https://www.cobrief.app/resources/legal-glossary/legal-relationship-overview-definition-and-example>
2. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. По-гребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Харків. :Право, 2015. – 368 с.
3. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, А. Берлач та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Вид. 5-те. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. 700 с.
4. Мельник О.Г. Розвиток юридичної думки про поняття та сутність правових відносин у сфері реалізації судової влади // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2013. Вип. 182. Ч. 1. С. 43–51.
5. Педан А. І. Правова природа виконавчого провадження в Україні // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2016. Вип. 41. Т. 3. С. 130–133.
6. Педан А. І. Зміст адміністративно-правових відносин у сфері виконавчого провадження в Україні // Адміністративне право і процес. 2018. № 9. С. 143–148.
7. Дьордяй В.І., Фенич Я.В. Деякі особливості здійснення виконавчих проваджень у період правового режиму воєнного стану // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2024. Вип. 83, ч. 3. С. 318–322. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.49>
8. Сергієнко Н.А. Норми права, які регулюють організацію та здійснення примусового виконання рішень в Україні, у системі законодавства України // Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 6. С. 21–24.
9. Про виконавче провадження : Закон України. Перелік від 2 червня 2016 № 1404-VIII. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19>
10. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02 червня 2016 № 1403-VIII. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1403-19>
11. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень : Наказ Міністерства юстиції України; Інструкція, Звіт, Форма типового документа, Розпорядження, Декларація, Договір, Журнал, Протокол, Постанова, Довідка від 02 квітня 2012 № 512/5. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0489-12>
12. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану : Закон України від 11 квітня 2023 № 3048-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3048-20>

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025